

Een verstilde Brabantse fauvist Over Charles Dehoy (1872-1940)

De Brusselse kunstschilder, aquarellist en etser Charles Dehoy is voor een groot deel een mysterie. Hoe kon een autodidact de kwalitatieve hoogtes bereiken die Dehoy in zijn doeken heeft bereikt? Uiteraard werd hij beïnvloed, zoals elke schilder wordt beïnvloed. Maar Dehoy wist als weinig andere kunstenaars een eigen, zo typerende stijl, coloriet en tonaliteit te ontwikkelen. Dat zoiets werd opgemerkt door de belangrijkste contemporaine beschouwende stemmen, is op zijn minst opvallend te noemen. Karel van de Woestijne, Paul Fierens en Robert de Bendère zijn er enkele van. Ook in de grote aandacht die het Brabants fauvisme sedert pakweg de jaren 80 van de vorige eeuw kreeg, was Dehoy eveneens opvallend aanwezig. Een mogelijke verklaring ligt in het feit dat de kunstenaar geen tafelspringer was, niet of nauwelijks het woord wilde voeren en door anderen, van zijn kunnen overtuigd moest worden. Charles Dehoy was een verstilde fauvist met een traumatische jeugd.

Familie en vrienden

Charles Jean Dehoy werd geboren in Brussel op 14 april 1872 als zoon van Georges Dehoy en Mathilde Joséphine Colson. Hij stamde uit een arme familie en werd al op 14-jarige leeftijd wees. Die dramatische toestand verplichtte hem ertoe verschillende beroepen uit te oefenen. Charles' acht jaar jongere broer Jean werd zelfstandig tapijtwever en stoffeerder.¹ De andere broers Dehoy dreven na de eeuwwisseling aan de Fonsnylaan nabij het Brusselse Zuidstation een handel in kaders, naast het restaureren van schilderijen en verdoelingen.² Het bedrijfje bestond van 1903 tot 1906. In dat jaar was nog één broer die als zaakvoerder stond geboekstaafd, en was er niet langer sprake van de firma Dehoy Frères, wel van Arthur Dehoy.³

Maar als kunstenaar was Charles grotendeels autodidact. Omstreeks 1900 maakte hij met de bevriende Franse journalist Ducros een reis door Zuid-Frankrijk waar hij zijn eerste landschappen op doek zette: van dan af zou hij blijvend worden beïnvloed worden door het mediterrane licht en reisde hij geregeld naar Zuid-Frankrijk, met geregelde verblijven in de Provence en aan de Côte d'Azur.⁴ In 1901 stelde hij zijn fantasierijke, impressionistische schetsen trouwens tentoon tijdens de Triënnale in Antwerpen. Het was de eerste tentoonstelling waar de kunstenaar aan deelnam.⁵ Dehoy zou in Zuid-Frankrijk trouwens hebben kennisgemaakt met de familie van de toen recent overleden Henri de Toulouse-Lautrec. Maar het was eerst na de kennismaking met Ferdinand Schirren, rond het begin van de eeuw, dat Dehoy's oeuvre aan ernst en luministisch-impressionistische knowhow zal winnen.⁶

Charles Dehoy en Ferdinand Schirren (1872-1944) werden goede vrienden. Schirren was een schilder en aquarellist die hij hogelijk bewonderde en die in 1898 samen met Auguste Oleffe en de net uit Nederland neergestreken Willem Paerels de kunstkring Le Labeur (1898-1907) had opgericht. Schirren en Dehoy werden intieme vrienden. Dehoy was bescheiden en introvert, maar tegelijk spontaan van aard. Schirren bekommerde zich om de jonge kunstenaar die zo vroeg al op zichzelf was aangewezen en bovendien geen al te sterke gezondheid had.⁷

Ook Louis Thevenet, Henri Ottman, Jan Stobbaerts, Jean Lemayeur, Georges van Zevenberghen, Alfred Delaunois en Jef Lambeaux behoorden tot de eerste leden. Na enkele jaren voegde ook Dehoy zich bij de leden, hoewel de eerste tentoonstellingen van de kring nog weinig samenhang vertoonden en de kwaliteit niet altijd optimaal was. de vereniging bereikte haar hoogtepunt omstreeks 1906, de tentoonstelling waarin het luminisme hoogtij vierde. Maar door onderlinge tegenstellingen ging Le Labeur het jaar daarop al ter ziele. In de tentoonstelling van 1907 werden vooral vrijwel onbekende Nederlanders geëxposeerd.⁸ Het waren hoe dan ook drukke artistieke jaren. Oleffe was met zijn kunstenaarsatelier L'Effort cruciaal belang en drukte zijn stempel op een jonge generatie kunstenaars. Overigens behoorde Dehoy tot de vaste waarden die bij L'Effort konden exposeren. Het gezelschap wordt een broeihaard van het fauvisme. Op verscheidende adressen in de hoofdstad, zaaltjes boven een of ander café, verzamelen kunstenaars om er voor eigen rekening het vak onder de knie te krijgen, of gewoon te zingen of pijpen te roken.⁹ Tot 1906 bewoonde Auguste Oleffe de zolder van de oude kloosterbrouwerij van Rood-Klooster aan de rand van het Zoniënwoud. Nadien vestigde hij zich door postuum toedoen van kunstmecenas Henri van Cutsem in een woning in Oudergem, ook al aan de rand van het Zoniënwoud. Het is die woning met tuin die werd vereeuwigd op enkele doeken van Jean Brusselmans en enkele andere fauvisten. De zogenaamde 'Brusselse coloristen' - toen nog geen fauvisten - zochten een aantal van hun thema's in de groene oorden in de buurt van Oudergem en Linkebeek: Rik Wouters, Ferdinand Schirren, Jean Brusselmans, Charles Dehoy, de uit het Nederlandse Delft in 1901 naar Brussel uitgeweken Anne-Pierre de Kat, Jos Albert, Louis Thevenet, Médard Verburgh, Philibert Cockx en Jehan Frison waren, samen met Oleffe, de belangrijkste figuren. Zij zouden zich kort daarop ook overgeven aan 'een fauvistische picturale radicalisering met gedurfde formele elisies om alle expressie te kunnen leggen in irrealistische kleurige vlekken', aldus Goyens de Heusch.¹⁰

Door Schirrens invloed evolueert de stijl van Dehoy van luminisme naar fauvisme. Ook de adviezen van de Franse, in Brussel verblijvende schilder Henri Ottman (1877-1927) werkten sterk op Dehoy in. Ottman debuteerde in 1904 in La Libre Esthétique en was lid van Les Indépendants. Hij bewoog zich in de kringen van de Brusselse fauvisten en van de School van Tervuren.¹¹ Ook de raadgevingen van Auguste Oleffe werden door Dehoy in dank aanvaard en hielpen hem evolueren van een veeleer academische stijl in de richting van een luministisch impressionisme op basis van kleine toetsen en kleurvlakken, om later de van hem bekend geworden

synthetische compositie aan te hangen, gebaseerd op vlakke tinten en levendige, contrasterende kleuren die het doek licht en volume bezorgden.¹² De verstilde en meditatieve Dehoy zou zelfs spoedig uitgroeien tot 'het prototype van de Brabantse fauvist' die zich bovendien liet opmerken 'door zijn elegische geaardheid' en een kleurgebruik 'in jubeltonen', naar de voorbeelden van Schirren en Wouters.¹³ Voor Paul Fierens was Dehoy 'un poète ultra-sensible, un élégiaque qui unit la vivacité de la sensation directe à la caressante ambiance de la rêverie'.¹⁴

Hun vormsynthese zochten de Brabantse fauvisten op twee uiteenlopende manieren. Een eerste groep - met Jean Brusselmans, Médard Maertens en Jos Albert - werkte schematiserend, op basis van een quasi geometrische compositie. De andere groep was lyrischer van aard, tachistisch ook en streefde naar een compositorische eenheid. Tot deze groep behoren, naast Dehoy, ook Wouters, Schirren en Paerels. Zij zijn meer Frans georiënteerd: bondig, beheerst en versoberd in hun expressie.¹⁵ Serge Goyens de Heusch titelde - in de hem typerende uitgesponnen titels - een van de hoofdstukken in zijn monumentale studie over het Belgische impressionisme en fauvisme als volgt: 'Schirren, Dehoy en Paerels verleggen de grenzen van het luminisme, terwijl Tytgat, Brusselmans, De Kat en Wouters zich bevrijden van dubieuze kleurmengsels. Wouters bereidt in inkttekeningen en aquarellen een versobering die hij vervolgens in zijn olieverfschilderijen toepast'.¹⁶

In 1905 huwde de zus van Charles, Clara, met de in Parijs geboren schilder en fotobewerker Roger Parent (1881-1985), die zich in 1902 in Brussel had gevestigd. Parent stond bekend als 'de Parijzenaar' van de Brabantse fauvisten.¹⁷ Rond die tijd bewoog de zwijgzame Dehoy zich ook in de groep rond de brouwer en kunstmecenas François van Haelen (1872-1939), bij wie hij vriendschap sloot met Louis Thevenet.¹⁸ Dehoy lag als kunstenaar bij van Haelen niet in de bovenste schuif, en dat verbeterde er niet op toen Dehoy Thevenet introduceerde en die laatste de geprefereerde kunstenaar van de mecenas mocht worden.¹⁹ Van Haelen verzamelde in de tuinen van zijn brouwerij in de 'Put van Calevoet' (aan de Alsebergsesteenweg in Drogenbos, op de grens met Linkebeek en Ukkel) en in vooral zijn imposante villa Het Fonteintje in Beersel, op de grens met Linkebeek, een aantal kunstenaars en de schrijver Herman Teirlinck (1879-1967) om zich verzamelde.²⁰ Teirlinck was misschien wel dé centrale figuur; tot de andere vaste leden behoorden de in Nederland (Delft) geboren maar naar het Brusselse uitgeweken Willem Paerels (1878-1962) die via Teirlinck in de groep was verzeild geraakt en nogal wat familieportretten van de Van Haelens zou schilderen, en voorts de al genoemde Ferdinand Schirren, ouderdomsdeken Auguste Oleffe (1867-1931), de onfortuinlijke maar erg talentrijke Rik Wouters (1882-1916), de arme maar door iedereen geliefde Louis Thevenet (1874-1930), de beeldhouwer Joseph Baudrenghien (1873-1954) en dus Charles Dehoy.²¹

Dehoy schilderde delen van Van Haelens brouwerij en tuin, waaronder in 1906 de vijver die het water bezorgde dat voor het brouwproces nodig was. Een ander beeld van dezelfde tuin is een aquarel van latere datum, geschilderd na de Eerste Wereldoorlog en waarin de modernistische fauvist Dehoy zich ten voeten uit

prijsgeeft.²² Ook portretten en landschappen in Linkebeek, Ukkel en omgeving staan op Dehoy's artistieke programma. Dehoy woonde toen overigens in Ukkel. Later zou hij naar Schaarbeek en vervolgens naar Laken verhuizen. Het was Dehoy die omstreeks 1905 de op de dool en aan de drank geraakte Louis Thevenet aan de rijke François van Haelen heeft voorgesteld. Van dan af was de wat onbeholpen Thevenet, zoon van een Franse, alcoholverslaafde vader en een Vlaamse moeder, Van Haelens favoriete kunstenaar.²³ Nochtans was de vriendschap van Dehoy en Thevenet onvoorwaardelijk. Maar het was nu Louis Thevenet die Van Haelens belangrijkste beschermeling was geworden.²⁴

Na zijn verblijf in Drogenbos (waar hij woonde aan de Alsebergse Steenweg 5)²⁵ en Ukkel betrok Charles Dehoy vanaf 1912 een woning aan de Poststraat 144 in Schaarbeek, in de buurt van de Koninklijke Sint-Mariakerk en op een steenworp van het lagergelegen Noordstation. Dehoy oefende trouwens van dan af officieel het beroep uit van 'artiste-peintre'. Hij bleef een drietal jaar woonachtig in de Poststraat.²⁶ In 1915 kochten de kunstenaar en zijn echtgenote Eléonore Joséphine Colson²⁷ een hooggelegen woning met atelier in Laken, gelegen aan de Lakense brug over het kanaal, om van daar uit een aantal bekend geworden fauvistische vergezichten over de Brusselse daken te schilderen.²⁸ Het kanaal en de omgeving ervan is trouwens opvallend in zijn werk aanwezig. Tegelijk schilderde hij intimistische stillevens, figuren, parkzichten, tuintaferelen en nog andere dan Brusselse landschappen. Het lyrisme is meer getemperd, de visie meer constructivistisch, badend in een atmosfeer van intimiteit en sereniteit, zoals te zien is in het bekende doek 'La lecture en plein air' uit de periode 1913-1914.²⁹ Zijn doeken uit die periode zijn spelingen van licht en schaduw, waarbij de zonnige partijen in grote vlakken word ondergebracht.³⁰ Voor de Brusselse kunstjournalist Paul Colin (1895-1943), die later in de collaboratie zou stappen, was Dehoy's periode rond 1915 de meest interessante, met 'des notations d'atmosphère, des natures mortes intimistes aux tons d'ambre et de cuivre, des paysage fantastiques'.³¹

Spoedig werd Charles Dehoy tot de belangrijkste Belgische fauvistische schilders gerekend.³² Vanaf 1910 was zijn werk, wellicht onder invloed van het oeuvre van Paul Cézanne, nog meer synthetisch geworden, nu ook gedrenkt in een zuiver fauvistisch kleurenpalet.³³ In 1914, net voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, nam Dehoy deel aan de laatste tentoonstelling van La Libre Esthétique.³⁴ In die periode oefende Dehoy zelf, onder meer met zijn 'Lezen in openlucht' uit 1914, duidelijk invloed uit op enkele jongere kunstenaars als Médard Verburgh of Jean Brusselmans.³⁵ In 1917, het jaar waarin Ferdinand Schirren zijn meesterwerk 'Vrouw aan de piano' afleverde, verbleef Dehoy een tijdlang in Grimbergen. Hij schildert er onder meer zijn 'Zicht op de abdij te Grimbergen' en tekent er zijn 'Lezende dame te Grimbergen'. De groene gemeente ten noorden van Brussel was trouwens een waar toevluchtsoord voor kunstenaars, zeker ook voor bekende generatiegenoten van Dehoy, onder wie: Jos Albert, Médard Maertens, Henri Logelain, Liévin Herremans, Pierre Abattucci, Victor Gilsoul, Alexandre Tielens en Louis Clesse, om het op deze enkele Brusselaars te houden.³⁶

Cercle des XV

Al in 1912 had Georges Giroux in de Brusselse Koningsstraat zijn spoedig spraakmakende galerie in het leven geroepen. Giroux kon quasi meteen terugvallen op de kring van de Brabantse fauvisten. De kunstenaars die zijn voorliefde genoten werden gehonoreerd met een solotentoonstelling: het waren Rik Wouters, Louis Thevenet, Willem Paerels, Jos Albert, Ramah, Auguste Olleffe, Ferdinand Schirren en Charles Dehoy. Van andere kunstenaars werd het werk gebundeld in groepstentoonstellingen.³⁷ Dehoy behoorde samen met Rik Wouters en Ferdinand Schirren tot de kunstenaars met wie Giroux een contact afsloot, zo getuigde Giroux' neef Georges Willems.³⁸

Dehoy werd lid van de door Paul Colin, directeur van de Galerie Giroux, eind 1918 gestichte Cercle des XV. De vereniging had tot doel tentoonstellingen van de leden-kunstenaars op touw te zetten, naast de organisatie van lezingen en concerten, uiteraard alles in de in 1912 opgerichte Galerie Georges Giroux in de Brusselse Koningsstraat. In het ledenregister stonden, naast die van Charles Dehoy, de namen van Jos Albert, Jean Brusselmans, Philibert Cockx, René Capouillé, Charles Counhaye, Anne-Pierre de Kat, Henri Leroux, Médard Maertens, Willem Paerels, Roger Parent, Ferdinand Schirren Léon Spilliaert, Jos Verdegem en de beeldhouwer Gustave Fontaine, van wie Dehoy later een imposant portret zou schilderen. De vereniging had met *L'Art Libre* zelfs een eigen tijdschrift.³⁹ Door de grote artistieke verschillen was de kunstkring geen lang leven beschoren en stierf een stille dood, temeer omdat heel wat leden de oorlogsjaren voorheen in het buitenland hadden vertoefd en tot andere artistieke inzichten waren gekomen.⁴⁰ Dehoy was in tijdens de bezetting België gebleven, samen met Ferdinand Schirren, Philibert Cockx en Auguste Oleffe. Andere fauvisten als Médard Maertens, Anne-Pierre de Kat en Rik Wouters moesten naar het front.⁴¹ De onfortuinlijke Rik Wouters zou zijn gedwongen verblijf in het neutrale Nederland niet overleven. Maertens en De Kat maakten aan het IJzerfront deel uit van de Section Artistique de l'Armée belge, opgericht onder impuls van Alfred Bastien en koning Albert om het frontgebeuren in beeld te brengen.

Na de Eerste Wereldoorlog was het palet van Dehoy meer gedempt geworden, beïnvloed niet alleen door het werk van Cézanne, maar ook door het kubisme en het expressionisme. Zijn werk presenteerde zich voortaan als strakker en strenger, meer gedrongen ook.⁴² Er duiken ook nadrukkelijker stadgezichten in zijn werk op. Sommige werken van Anne-Pierre de Kat lijken geïnspireerd op vergelijkbaar werk van Dehoy.⁴³ Hij wordt synthetischer en zijn formaties doen wel vaker expressionistisch aan, zoals in een van zijn bekendste werken, 'Banlieue' uit 1928, het werk dat door de Koninklijke Musea voor schone Kunsten werd geacquireerd.⁴⁴ Maar het werden de jaren van de canonisering van de kunstenaar. Op de Driejaarlijkse tentoonstelling van Antwerpen, het fameuze 'Salon Triennal d'Anvers', in

1920 georganiseerd door de prestigieuze Vereniging tot Aanmoediging der Schoone Kunsten, behoorde het werk van Dehoy tot de selectie van geëxposeerde kunstwerken.⁴⁵ Dehoy werd onder meer door Robert de Bendère (1898-1950) beschouwd als een bijzondere intimist die probeert de ziel van de dingen te doorgronden op basis van 'une stabilité parfaite, une apparence de solidité' die is gefundeerd op overwogen gebruik van reeksen rood en bruin die contrasteren met gevoelige toetsen van schakeringen met blauw, groen of geel. En dat leidt volgens De Bendère tot een specifieke synthese en resonantieruimte: 'Cette symphonie, qui résonne comme un écho dans son oeuvre, est une chanson plaintive, parfois douloureuse, mais combien captivante et sonore'.⁴⁶

Begin 1922 schreef de Brusselse correspondent van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, de dichter Karel van de Woestijne een stuk over 'Les Indépendants', de tijdens de oorlog samenklittende groep jonge Belgische kunstenaars die in een heuse 'Salon d'Art belge moderne' in de Galerie Giroux hun werken tentoonstelden, samen met werk van een groep jonge Franse kunstenaars. Het bracht bij Van de Woestijne wat zure oprispingen teweeg, met heimwee naar de 'sterk-aaneengesloten groep, waar Charles Dehoy, Schirren en Willem Paerels toenmalig de leiders van waren' en die een sterke onafhankelijkheid had getoond.⁴⁷ Van de Woestijne stak zijn bewondering voor het werk van Dehoy overigens niet onder stoelen of banken:

Een schilder als Dehoy begroet men gaarne als een colorist van bijzondere beteekenis. Het onrustige van eene aanhoudende evolutie - om aldus opvolgenlijke gedaantewisselingen te noemen, die ongewis blijven en wel eens wrevelig maken - belet nooit de kleur tot rijke warmte te komen. Er is bij Dehoy een innerlijke glans, vaak zelfs een gloed, die het onvaste en grillige van de vorm door straalt en doorblakert, eene innige levensbehoefte die steeds hare uiting vindt en der kleur een doorgloeide harmonie verleent die zich, niettegenstaande de grillige, met dat al niet persoonlijke compositie, nimmer verloochent. Op zich zelf beschouwd, en bij het vergeten der voorbeelden, die trouwens meestal bij de oprechtheid en temperamentvolle kleur verbleeken, is de kunst van Dehoy innemend want gevoelvol. Men vindt ze steeds met belangstelling terug, al blijft het afhankelijke ervan pijnlijk storen.⁴⁸

Dat verhinderde niet dat Van de Woestijne een maand later nog eens terugkwam op de 'onloochenbaar-persoonlijke talenten' van Dehoy, Schirren, Paerels en De Kat.⁴⁹ Maar in mei 1923 konden de stillezens van Dehoy in dezelfde Galerie Giroux de Gentse Brusselaar maar matig bekoren: de werken vervullen met hun warme kleur 'een soort weemoed', maar zijn voor Van de Woestijne geen teken van vooruitgang 'bij dezen waarlijk eerlijken en edelen schilder, die echter nooit zich-zelf volkomen te ontbolsteren vermocht'.⁵⁰

In zijn bespreking van begin 1922 verwees Karel van de Woestijne naar de door Giroux opgezette retrospectieve van het werk van Charles Dehoy, waarop ook

werken van enkele jonge Franse artiesten werd getoond, onder wie: Charles Dufresne, Raoul Dufy, André Derain en Othon Friesz.⁵¹ Dat de voorkeur van de *NRC*-correspondent toen niet naar de Franse nieuwlichters, maar wel naar de goed gebalde fauvisten, Dehoy in het bijzonder uitging, pleit voor Dehoy wiens werk toen de internationale confrontatie blijkbaar goed kon verteren. Dehoy was voor velen op zijn hoogtepunt en kon zich toen overigens beroepen op de onvoorwaardelijke steun van de kunsthistoricus, hoogleraar en latere conservator van de Koninklijke Musea in Brussel Paul Fierens (1870-1926), wiens portret hij later zou schilderen.⁵²

Brouwer François van Haelen exposeerde in mei 1924 in het kasteel van Wolvendael in Ukkel - de enige tentoonstelling die Van Haelen van zijn collectie buitenhuis heeft toegestaan - nog Dehoys 'Landschap te Linkebeek', een van zijn vroegere, luministische schilderijen en vandaag nog altijd een van zijn bekendste werken.⁵³ Na 1925 bediende Dehoy zich als kunstschilder van een doffer, weemoediger en donkerder en vooral minder speels geworden palet.⁵⁴ In 1926 verbleef Dehoy een tijdlang in Menton aan de Côte d'Azur. De reis liet hem kennismaken met het unieke licht van Zuid-Frankrijk, Menton en Monte Carlo in het bijzonder, en dat leverde enkele belangrijke doeken op zoals 'Menton' en 'Fleurs sur la terrasse, Menton'. Dehoys werken werden er niet minder krachtig op, zoals 'Voorstad' uit 1928 en andere stadsgezichten,⁵⁵ en uit dezelfde periode enkele afbeeldingen van woningen, waaronder meer dan eens het fermetteachtige huis dat hij met zijn vrouw op de hoogte van Laken zelf bewoonde, of later zijn 'Weg met huizen' uit 1935, die dan weer refereert aan de tuinwijk in Watermaal-Bosvoorde, waar hij enkele jaren zal wonen. Zijn bekende 'Zicht op Menton' is een bekend voorbeeld uit deze periode. De kubistische en expressionistische invloeden hebben zijn werk een constructivistisch elan bezorgd. Claire van Damme typeert Dehoys werk als 'vrijelijk constructief': '[...] zijn kunst getuigt van maat en menselijkheid. Zijn landschappen, stilleven en interieurs zijn lyrisch, maar op constructieve basis gerealiseerd. Hij schildert in plans die zich tot volumes groeperen. Hij gaat hierbij in zekere mate intuïtief tewerk. Zo wordt de vorm a.h.w. volgens zijn eigen innerlijk ritme hercreëerd. Door licht-donker contrast scheidt hij bovendien een indruk van bewegend licht'.⁵⁶

De gebroeders Luc en Paul Haesarts merken iets gelijkaardigs op. Ze zien hoe Dehoy, 'peintre du volume de la lumière', schildert door het vormgeven van massa op een wel erg bijzondere manier: '[...] plutôt que l'objet proprement dit, c'en sont les éclairages et les ombres en eux-mêmes - leur vie propre, quasi indépendante - qui lui fournissent les éléments de sa construction'.⁵⁷ Dehoy construeert zijn artistieke leefruimte uit het leven zelf, gefilterd uit genuanceerde licht- en schaduwpartijen die op hun beurt een eigen leven gaan leiden.

Sporen

Het is niet eenvoudig om de biografische sporen van Charles Dehoy te volgen. Blijkbaar was hij er niet bepaald de man naar om al te veel administratieve plichtplegingen en beslommeringen op zich te nemen. Ook zijn verhuizingen wijzen veeleer op een bohémienachtig bestaan. Tussen zijn vestiging in Laken in 1915 en 1934 zijn niet of nauwelijks sporen van verblijven te vinden. Zijn jaren in Laken lijkt hij zelf niet echt administratief au sérieux te hebben genomen. Artistiek daarentegen waren ze van er groot belang. In 1934 duikt Dehoy als het ware weer op, en woont hij in de Rue des Renoncles 5, de Boterbloemstraat in Watermaal-Bosvoorde. Hij bewoont er een huis in een rustige, eenvormige tuinwijk. Daar woont hij tot 1938.⁵⁸ Met de oorlogsdreiging verhuist de oude en zieke, dan 66-jarige kunstenaar een laatste keer: naar de Rue de la Croix de Pierre 59, de Stenen-Kruisstraat in Sint-Gillis. Hij bewoont er een wit herenhuis met smeedijzeren balustrades, met een gelijkvloers en twee verdiepingen.⁵⁹

In de zomer van 1938 behoorde Charles Dehoy tot de uitgelezen selectie van kunstenaars die door het Paleis voor Schone Kunsten en de Compagnons d'Art werden getoond in de prestigieuze overzichtstentoonstelling Exposition d'art belge contemporain. Dehoy figureert er tussen de grote namen die op dat ogenblik in de Belgische beeldende kunsten de dienst uitmaken. Onder hen bevinden zich de belangrijkste vertegenwoordigers van de oude garde (James Ensor, Henri Evenepoel, Jacob Smits), de voornaamste Brabantse fauvisten (Rik Wouters, Louis Thevenet, Creten-George, Ferdinand Schirren, Ramah, Willem Paerels en Charles Dehoy), een selectie uit de expressionisten (Albert Servaes, Constant Permeke, Edgard Tytgat, Gustave de Smet, Jean Brusselmans, Paul Haesaerts en Hippolyte Daeye), enkele vertegenwoordigers van het symbolisme (Gustave van de Woestyne, Albijn van den Abeele, Léon Spilliaert, Xavier Mellery en Paul Delvaux), naast de surrealist René Magritte en de beeldhouwers Charles Leplae, Henri Puvrez, Oscar Jespers, George Minne en de door Dehoy geportretteerde Gustave Fontaine.⁶⁰ Zelfs achttien na zijn dood werd het werk van Dehoy geselecteerd om tussen de werken van honderd veertig andere twintigste-eeuwse kunstenaars getoond te worden op de belangrijkste expositie van moderne Belgische kunst, van 21 april tot 16 oktober 1958, tijdens de Wereldtentoonstelling in Brussel.⁶¹ In 1969 behoorde Dehoy volgens toonaangevende kunsthistorici zonder meer tot de belangrijkste fauvisten, zelfs op internationale schaal.⁶²

Charles Dehoy overleed op 68-jarige leeftijd thuis in Sint-Gillis op 11 september 1940.⁶³ Het jaar daarop werd in de Galerie Apollo een retrospectieve aan zijn werk gewijd. In een overzichtstentoonstelling over het Brabantse fauvisme, opgezet door dezelfde Galerie Apollo van 9 tot 25 november 1943, werd werk gepresenteerd van Dehoy, naast doeken van Rik Wouters, Jean Brusselmans, Anne-Pierre de Kat, Paul Maas, Willem Paerels en Ramah.⁶⁴

Dat Dehoy een belangrijk en gerespecteerd kunstenaar was geworden, blijkt uit zijn Ridderschap in de Leopoldsorde en in de Kroonorde,⁶⁵ maar nog sterker uit zijn aanwezigheid in belangrijke collecties, zowel openbare als private. Een aantal

werken bevindt zich in de belangrijke collectie van het vroegere Gemeentekrediet (Nu Belfius Bank). Er is werk van hem te vinden in het museum van Mons, in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel en in het Museum Alice en David van Buuren, eveneens in Brussel.

Na zijn dood sloeg het grote vergeten toe. Dehoy en andere fauvisten raakten bedolven onder het stof, tot door toedoen van de groeiende belangstelling voor het werk van vooral Rik Wouters, tegen het einde van de twintigste eeuw aan, na een halve eeuw ook de belangstelling voor Auguste Oleffe, Ferdinand Schirren, Philibert Cockx, Willem Paerels, Louis Thevenet en Charles Dehoy een nieuw elan kreeg.⁶⁶ Dat vertaalde zich in een aantal academische en andere publicaties over het Brabants fauvisme en in een grote internationale belangstelling voor het fenomeen.

Noten

¹ Gemeente Sint-Gillis, Akte nr. 420 van 13.9.1940 uit de Registers van de Burgerlijke Stand.

² *Almanach du Commerce et de l'Industrie 1900*, Bruxelles, Ville de Bruxelles, 1903, p. 462.

³ *Almanach du Commerce et de l'Industrie 1904*, Bruxelles, Ville de Bruxelles, 1904, p. 488. Andere vermeldingen in de *Almanachs* van 1905, p. 525 en van 1906 p. 565. In 1906 wordt nog slechts de naam van Arthur Dehoy vermeld als restaurateur en als fabrikant van kaders en verdoekingen. Dat klopt met het gegeven dat Charles in 1905 de familiekring verliet om zich in Ukkel te vestigen.

⁴ Philippe en Michel Massant, *Belgian Artists. Belgische veilingresultaten/La Cote des artistes belges 2005-2008*, Gent, Collect Arts Antiques Auctions, 2008, p. 79.

⁵ Wim en Greet Pas, 'Charles Dehoy', in *Arto. Biografisch lexicon plastische kunst in België. Deel A-J*, Antwerpen, De Gulden Roos, 2000, p. 232, Paul Piron, 'Charles Dehoy', in *De Belgische beeldende kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw. Deel A-K*, Brussel, Art in Belgium, 2000, p. 343. Vgl. Urbaan de Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', in Urbaan de Becker, Fernand Vanhemelryck en Joost de Geest, *Het Brabants Fauvisme. De verzameling François van Haelen*, Brussel, Gemeentekrediet/Snoeck-Ducaju & Zoon, 1994, p. 31.

⁶ Serge Goyens de Heusch, *Het impressionisme en het fauvisme in België*, Antwerpen, Mercatorfonds, 1988, p. 321.

⁷ Goyens de Heusch, *Het impressionisme en het fauvisme in België*, p. 321.

⁸ Goyens de Heusch, *Het impressionisme en het fauvisme in België*, p. 313.

⁹ Eric Min, *De eeuw van Brussel. Biografie van een wereldstad 1850-1914*, Antwerpen, De Bezige Bij Antwerpen, 2013, p. 143 en 373. Andere geregeld bij L'Effort tentoonstellende kunstenaars waren onder meer Rik Wouters, Willem Paerels, Jos Albert, Anne-Pierre de Kat, Jean Brusselmans, Jehan Frison, Marcel Jefferys, Louis Thevenet, Ferdinand Schirren en Ramah (Henri Ramaeker).

¹⁰ Serge Goyens de Heusch, 'Woord vooraf', in Emmanuel van de Putte, *De schilders van het Zoniënwoud. Voortuin van Brussel 1850-1950*, Elsene, Museum van Elsene/Racine, 2009, p. 17. Het betreft een tweetalige versie; de Franstalige versie is getiteld: *Les Peintres de la Forêt de Soignes. Jardin de Bruxelles*. De Nederlandse vertaling werd bezorgd door Guy van de Putte.

¹¹ Dominique Lamy en Philippe Roberts-Jones, 'Charles Dehoy', in Philippe Roberts-Jones, *Le dictionnaire des peintres belges du XIVe siècle à nos jours. Tome A-K*, Bruxelles, La Renaissance du Livre, 1995, p. 411. Vgl. Pas, 'Henri Ottman', in Pas, *Arto. Biografisch lexicon plastische kunst in België. Deel K-Z*, p. 191-192.

¹² Lamy en Roberts-Jones, 'Charles Dehoy', p. 411.

¹³ Trees Deryckere, *Ferdinand Schirren 1872-1944*, Antwerpen, Pandora, 1999, p. 23.

-
- ¹⁴ Paul Fierens, 'L'art contemporain', in Paul Fierens (ed.), *L'Art en Belgique du Moyen Age à nos jours*, Bruxelles, La Renaissance du Livre, 1957, p. 508.
- ¹⁵ Deryckere, *Ferdinand Schirren 1872-1944*, p. 23.
- ¹⁶ Goyens de Heusch, *Het impressionisme en het fauvisme in België*, p. 319.
- ¹⁷ Joost de Geest, 'Charles Dehoy', in De Becker, Vanhemelryck en De Geest, *Het Brabants Fauvisme. De verzameling François van Haelen*, p. 194.
- ¹⁸ René Lyr, *Louis Thevenet*, Brussel/Antwerpen, Ministerie van Openbaar Onderwijs/Uitgeverij De Sikkel [Monografieën over Belgische Kunst], 1954, p. 14.
- ¹⁹ De Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', p. 31.
- ²⁰ Vgl. Eric Min, *Rik Wouters. Een biografie*, Antwerpen, De Bezige Bij Antwerpen, 2011, p. 94.
- ²¹ De Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', p. 28. Vgl. Stefan van den Bossche, 'Herman Teirlinck en het luministisch impressionisme. Een bundel beschrijvingen als additionele ode aan de schilderkunst' in Martine de Clercq en Stefan van den Bossche (red.), *Zangers der Groene Waranden. Beelden van de literair-historische groene rand rond Brussel*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, p. 104-109.
- ²² De Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', p. 31, 115 en 117.
- ²³ De Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', p. 31. Louis' broer Pierre Thevenet behoorde nooit tot de groep van Van Haelen, maar bewoog zich als kunstenaar vooral in Parijs en later aan de boorden van de Maas in Anseremme, waar ook Louis eerder had gewerkt.
- ²⁴ René Lyr, *Louis Thevenet*, Antwerpen, Ministerie van Openbaar Onderwijs/De Sikkel [Monografieën over Belgische Kunst], 1954, p. 14.
- ²⁵ Joost de Geest, 'Biografieën. Charles Dehoy', in De Becker, Vanhemelryck en De Geest, *Het Brabants Fauvisme. De verzameling François van Haelen*, p. 194. De plek waar Dehoy in Drogenbos woonde is vandaag geadresseerd als Alsebergse Steenweg 1404.
- ²⁶ *Almanach du Commerce et de l'Industrie 1912*, Bruxelles, Ville de Bruxelles, 1912, p. 651. Vgl. de *Almanachs* van 1913, p. 659, en van 1914, p. 661.
- ²⁷ Gemeente Sint-Gillis, Akte nr. 420 van 13.9.1940 uit de Registers van de Burgerlijke Stand. het is opvallend dat Dehoys echtgenote dezelfde familienaam (en zelfs dezelfde tweede voornaam) draagt als zijn moeder.
- ²⁸ Joost de Geest, 'Charles Dehoy', in Joost de Geest, Bart Janssen, Michael Palmer, Anne-Marie Poels en Katharina van Cauteren, *500 chefs-d'oeuvre de l'art belge*, Bruxelles, Editions Racine, 2006, p. 148.
- ²⁹ Lamy en Roberts-Jones, 'Charles Dehoy', p. 411 [?].
- ³⁰ Vgl. Deryckere, *Ferdinand Schirren 1872-1944*, p. 26.
- ³¹ Paul Colin, *Le Peinture Belge depuis 1830*, Bruxelles, Editions des Cahiers de Belgique, 1930, geciteerd in Eugène de Seyn, 'Charles Dehoy', in *Dictionnaire biographique des Sciences, des Lettres et des Arts en Belgique. Tome premier*, Bruxelles, Editions l'Avenir, 1935, p. 259.
- ³² Pas, 'Charles Dehoy', p. 232.
- ³³ Piron, 'Charles Dehoy', p. 343.
- ³⁴ De Geest, 'Biografieën. Charles Dehoy', p. 194.
- ³⁵ Serge Goyens de Heusch, *Médard Verburgh 1886-1957*, Tielt, Lannoo, 1994, p. 173.
- ³⁶ Zie hierover: www.grimbergen-virtueel.be.
- ³⁷ Goyens de Heusch, *Het impressionisme en het fauvisme in België*, p. 358. Vgl. Serge Goyens de Heusch, *Médard Verburgh 1886-1957*, p. 160.
- ³⁸ Willems was de laatste directeur van de beroemde Brusselse Galerie Giroux. Zie: Roger Avermaete, *Rik Wouters*, Brussel, Jacques Antoine, 1986, p. 88.
- ³⁹ Joost de Geest, 'Kunstenaarsverenigingen', in Pas, *Arto. Biografisch lexicon plastische kunst in België. Deel A-J*, p. 39. Het 'Sallouet d'Inauguration' vond begin 1919 plaats.
- ⁴⁰ Deryckere, *Ferdinand Schirren 1872-1944*, p. 27.
- ⁴¹ Goyens de Heusch, *Médard Verburgh 1886-1957*, p. 164.
- ⁴² Lamy en Roberts-Jones, 'Charles Dehoy', p. 411.

-
- ⁴³ Marc Lambrechts e.a., *Verwantschap & Eigenheid. Belgische en Nederlandse kunst 1890-1945*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2002, p. 155. In dat verband wordt verwezen naar de werken 'Hoek van de Groentenmarkt en het Heilig-Kruisplein' (ca. 1919) van Anne-Pierre de Kat en 'De oude Van Praetbrug te Brussel van bovenaf gezien' (1918) van Charles Dehoy.
- ⁴⁴ De Geest, 'Charles Dehoy', p. 148.
- ⁴⁵ *Driejaarlijksche Tentoonstelling Antwerpen / Salon Triennal Anvers 1920*, Catalogus van de tentoonstelling, Antwerpen, Koninklijke Maatschappij / Vereeniging tot Aanmoediging van de Schoone Kunsten, 1920, 48 p.
- ⁴⁶ Robert de Bendère, *Peintres de Belgique. Ceux de demain*, Kortrijk, Vermaut, 1927, geciteerd in De Seyn, 'Charles Dehoy', p. 259.
- ⁴⁷ Karel van de Woestijne, 'Kunst te Brussel V', in *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 26.1.1922, opgenomen in Karel van de Woestijne, *Verzameld journalistiek werk. Elfde deel. Nieuwe Rotterdamse Courant december 1921-december 1922*, red. Ada Deprez, Gent, Cultureel Documentatiecentrum, 1993, p. 54.
- ⁴⁸ Van de Woestijne, 'Kunst te Brussel V', p. 56-57.
- ⁴⁹ Van de Woestijne, 'Kunst te Brussel IX', in *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 23.2.1922, opgenomen in Van de Woestijne, *Verzameld journalistiek werk. Elfde deel*, p. 123.
- ⁵⁰ Karel van de Woestijne, 'Kunst te Brussel VII', in *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 5.5.1923, opgenomen in Karel van de Woestijne, *Verzameld journalistiek werk. Twaalfde deel. december 1922-juli 1924*, red. Ada Deprez, Gent, Cultureel Documentatiecentrum, 1993, p. 252-253.
- ⁵¹ Pas, 'Charles Dehoy', p. 232.
- ⁵² De Geest, 'Charles Dehoy', p. 194.
- ⁵³ De Becker, Vanhemelryck en De Geest, *Het Brabants Fauvisme. De verzameling François van Haelen*, p. 39, 114 en 194. De tentoonstelling in mei 1924 vond plaats op aansturen van de toen twee jaar jonge vereniging 'Uccle Centre d'Art'. Er werden in totaal 155 kunstwerken geëxposeerd, waaronder zeven werken van Jean Brusselmans, vijf van Philibert Cockx, vijf werken van Georges Lemmen, vijf werken van Jean-Baptiste Degreef, vier van Guillaume Vogels, drie van Anne-Pierre de Kat, drie van Marten Melsen, drie standbeelden van Joseph Baudrenghien, elf werken van Auguste Oleffe, elf werken van Willem Paerels, zeventien van Louis Thevenet en achttien van James Ensor. Met daarnaast werken van Pierre Scoupreman, Ferdinand Schirren, Pericles Pantazis, Edgard Tytgat, Floris Jaspers, Henri Logelain, Eugène Smits, Jan Toorop, Xavier Mellery, Jos Albert, Anna Boch en Hyppolite Boulenger werd zelfs nog maar een deel van de collectie van Van Haelen tentoongesteld. De integrale collectie werd nooit geïnventariseerd (Urbaan de Becker, 'François van Haelen (1872-1939). Brouwer en mecenas', in De Becker, Vanhemelryck en De Geest, *Het Brabants Fauvisme. De verzameling François van Haelen*, p. 39).
- ⁵⁴ Pas, 'Charles Dehoy', p. 232.
- ⁵⁵ 'Voorstad' (Banlieue) (door de kunstenaar ook gedateerd 1928 en getiteld op de achterzijde) is een doek van 92 x 84 cm. en bevindt zich in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, inv. 6201, aangekocht in 1940.
- ⁵⁶ Claire van Damme, 'De Vlaamse impressionisten', in *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*, 20 (1982) 3, p. 75-76.
- ⁵⁷ Luc et Paul Haesaerts, *Flandre. Essai sur l'art flamand depuis 1880*, Paris, Editions des Chroniques du Jour, 1931, geciteerd in: De Seyn, 'Charles Dehoy', p. 259.
- ⁵⁸ *Almanach du Commerce et de l'Industrie 1934*, Bruxelles, Ville de Bruxelles, 1934, p. 935. Dehoy is op hetzelfde adres te vinden in de *Almanachs* van 1935 (p. 991), 1936 (p. 1017), 1937 (p. 1054) en 1938 (p. 1105).
- ⁵⁹ *Almanach du Commerce et de l'Industrie 1939*, Bruxelles, Ville de Bruxelles, 1939, p. 1148. Hij staat dan opnieuw als peintre-artiste' in de beroepengids van de *Almanach*, p. 2763. In 1940, het jaar van zijn dood, woont hij nog op hetzelfde adres in Sint-Gillis. Zie *Almanach* van 1940, p. 1148 (inwoners) en p. 2763 (beroepengids).

---

⁶⁰ *Exposition d'art belge contemporain*, Bruxelles, Compagnons de l'Art/Palais des Beaux-Arts, 1938, 75 p. Dit was de rijkelijk geïllustreerde catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling die plaatsvond van juni tot augustus 1938.

⁶¹ *L'art belge contemporain*, Exposition universelle et internationale. Section belge, Bruxelles, 1958, z.p. De tentoongestelde werken kwamen uit de oeuvres van de belangrijkste postimpressionisten, fauvisten, expressionisten, abstracten, en leden van La Jeune Peinture belge.

⁶² Jean Leymarie en Emile Langui, *Fauvisme in de Europese kunst*, Mechelen, Cultureel Centrum Antoon Spinoy, 1969, losse pagina's. De tentoonstelling vond plaats van 14 september tot 16 november 1969. Er werden 134 werken tentoongesteld. De gepresenteerde Belgische fauvisten waren: Rik Wouters, Ferdinand Schirren, Medard Verburgh, Willem Paerels en Charles Dehoy.

⁶³ Gemeente Sint-Gillis, Akte nr. 420 van 13.9.1940 uit de Registers van de Burgerlijke Stand.

⁶⁴ Philippe Roberts-Jones e.a., *La jeune Peinture Belge 1945-1948*, Bruxelles, Crédit Communal, 1992, p. 30. Eind 1942, begin 1943 had Galerie Apollo nog een prestigieuze tentoonstelling over het expressionisme opgezet rond de werken van Jean Brusselmans, Gustave de Smet, Constant Permeke en Floris Jaspers.

⁶⁵ Gemeente Sint-Gillis, Akte nr. 420 van 13.9.1940 uit de Registers van de Burgerlijke Stand.

⁶⁶ Vgl. De Geest, 'Charles Dehoy', in De Geest, Janssen, Palmer, Poels en Van Cauteren, *500 chefs-d'oeuvre de l'art belge*, p. 148.